

8. Маркус І. Кам'яні булави з теренів Волині / І. Маркус, Г. Охріменко, А. Малишева, О. Мудрик // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини: Наук. зб.: Вип. 37: М-ли XXXVII Всеукр. істор.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2010. – С. 240–245.*
9. Маркус І. Металева зброя населення Західної Волині в добу пізньої бронзи / І. Маркус, Г. Охріменко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії Волині: Наук. зб.: Вип. 30: М-ли XXX Всеукр. наук.-практ. істор.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – С. 8–11.*
10. Маркус І.Я. Озброєння та знаряддя праці населення Західної Волині IV–II тис. до Р.Х. : навчальний посібник / І.Я. Маркус, Г.В. Охріменко. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. – 492 с.
11. Маркус І. Приватна збірка кам'яних сокир, виявлених на території Волинської області / І. Маркус, Г. Охріменко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина в історії України, Волині та Полісся: Наук. зб.: Вип. 21: М-ли XXI Волинської обл. істор.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2006. – С. 202–206.*
12. Охріменко Г. Елітні вироби доби енеоліту–бронзи на Волині як знак влади / Г. Охріменко, С. Локайчук // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина з глибини століть : Наук. зб.: Вип. 28: М-ли XXVIII Волинської обл. істор.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2008. – С. 309–313.*
13. Пелецишин М. А. Пізньотрипільські поселення в околицях с. Хорова на Волині / М.А. Пелецишин // *Археологічні дослідження Львівського держуніверситету. – 1998. – Вип. 3. – С. 45–72.*
14. Пелецишин Н. А. Трипольская культура Западной Волини / Н.А. Пелецишин // *Археология Прикарпатья, Волини и Закарпатья. – 1990. – С. 26–35.*
15. Прищепя Б.А. Історичне краєзнавство Волині: Навч. посіб. / Б.А. Прищепя, О.П. Прищепя. – Рівне: ПП ДМ, 2008. – 352 с.
16. Свешніков І. Довідник з археології України. Ровенська область / І. Свешніков, Ю. Нікольченко. – К.: Наукова думка, 1982. – 116 с.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.21.10>

УДК 737: 94(477.8) «ХІ ст.» **Геннадій Бондаренко, Геннадій Гулько, Антон Кальков**

Вірчий княжий знак з околиць літописного міста Перемиль

У статті зроблено первинний аналіз випадково знайденого княжого вірчого знака часів Київської Русі. У зв'язку з вивченням цього матеріалу обговорюється питання хронології знахідки, інших сфрагістичних та історичних аспектів проблеми. Особливу увагу приділено версіям особистої приналежності цієї геральдичної підвіски та причини потрапляння її на територію Волині. Аналізуються особливості зображення на вірчому знакові різновидностей тризуба, що мали застосування в Київській Русі у перші десятиліття ХІ ст.

Знак має трапецієподібну форму з обопільним, злегка загостреним овальним закінченням. Виготовлений він з якісної бронзи способом лиття і з гравіюванням. Вушко для шнурка або ж ланцюжка для його носіння було пошкоджено, якщо зважати на рівень окису на зламі, ще в давнину. Розмір знахідки становив 38 мм на 24 мм, нижня частина цього знаку на 1,5 мм ширша, а вага - 23 грами. У цілому, якщо врахувати відламане вушко, довжина його в первинному вигляді могла складати 42 мм. Автори увагу звертають на важливість теми, яка дотична до питань державності і державного управління. Важливість її у тому, що вона сприяє вивченню і розумінню становлення інститутів і символів влади.

Також представлено вірчий знак як певну символіку князівського періоду в історії України. Показано в ілюстраціях обидві сторони знака із зображеннями, а також подано реконструкцію спрямовану на розуміння його використання. Лицева сторона вірчого княжого знаку ХІ століття, знайденого біля с. Іванівка Горохівського району представлена тризубом, який був державним символом. Зроблено аналіз і порівняння з іншими подібними символами і атрибутами влади.

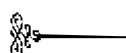
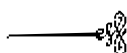
Для проведення дослідження про вірчі знаки і тризуби використано значну кількість відповідної літератури, яка вказує на важливість теми, а також на те, що поширення влади князів було пов'язано з певним рівнем довіри до того, кому давався такий знак, чому і називають його вірчий.

У статті автори ставлять дискусійне питання: Якому князеві належав вірчий знак? За характеристиками зображення тризуба автори цього матеріалу висловлюють гіпотезу, що це може бути один з різновидів княжого символа сина Ярослава Святославовича - князя Всеволода Ярославовича в той період, коли він сам мав лише статус удільного князя.

Важливо, що поширення вірчих знаків у різних князівствах і землях, використання їх, показує процес державотворення і формування впливу центральної князівської влади і одночасно наділення владою представників на місцях, особливо у прикордонних зонах, митницях, сторожових залагах.

Отже, стаття вводить у науковий обіг унікальний предмет князівської доби, виявлений нещодавно в нашому краї.

Ключові слова: тризуб, державотворення, Київська Русь, Волинь, князь, вірчий знак, сторожова залага.

Hennadij Bondarenko, Hennadij Hulko, Anton Kalkov (Lutsk) Faithful princely sign of the vicinities of the chronicle town of Peremyl.

The article makes an initial analysis of the accidentally found princely religious sign from the times of Kievan Rus. In connection with the study of this material, the question of the chronology of the find, other sphragistic and historical aspects of the problem is discussed. Particular attention is paid to the versions of the personal affiliation of this heraldic pendant and the reasons for its entry into the territory of Volyn. The peculiarities of the image on the religious sign of the trident varieties that were used in Kievan Rus in the first decades of the XI century are analyzed.

. The sign has a trapezoidal shape with a mutual, slightly pointed oval ending. It is made of high-quality bronze by casting and engraving. The eyelet for the lace or the chain for wearing it was damaged, given the level of oxide at the break, in ancient times. The size of the find was 38 mm by 24 mm, the lower part of this sign is 1.5 mm wider and weighs 23 grams. In general, if we take into account the broken eye, its length in its original form could be 42 mm. The authors draw attention to the importance of the topic, which is related to issues of statehood and public administration. Its importance is that it contributes to the study and understanding of the formation of institutions and symbols of power.

The religious sign is also presented as a certain symbolism of the princely period in the history of Ukraine. The illustrations show both sides of the sign with images, as well as a reconstruction aimed at understanding its use. The obverse of the religious princely sign of the XI century, found near the village. Ivanivka of Gorokhiv district is represented by a trident, which was a state symbol. An analysis and comparison with other similar symbols and attributes of power.

To conduct research on religious signs and tridents, a significant amount of relevant literature was used, which indicates the importance of the topic, as well as the fact that the spread of princely power was associated with a certain level of trust in those who gave such a sign.

In the article, the authors ask a debatable question: Which prince owned the sign of faith? According to the characteristics of the image of the trident, the authors of this material hypothesize that it may be one of the varieties of the prince's symbol of Yaroslav Svyatoslavovich's son - Prince Vsevolod Yaroslavovich at a time when he himself had only the status of a prince.

It is important that the spread of religious symbols in different principalities and lands, their use, shows the process of state formation and the formation of the influence of the central princely power and at the same time empowering representatives on the ground, especially in border areas, customs, guards.

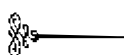
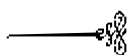
Thus, the article introduces into scientific circulation a unique subject of the princely era, discovered recently in our region.

Key words: trident, state formation, Kievan Rus, Volyn, prince, creed, watchtower

Постановка наукової проблеми та її значення. На тлі значного інтересу до вітчизняної історії, що спостерігається останні чверть століття, особливої уваги заслуговують матеріальні знахідки доби далекої минувшини. Але найбільш важливими в наш час є не лише артефакти, що характеризують засоби виробництва, зброю, монети або ж речі господарського вжитку, але й ті, що уособлюють атрибутику державності. Адже в нашому непростому сьогодні, яке в черговий раз у своїй більш як тисячолітній минувшині переживає Україна, знахідки, що приналежні, зокрема, до часів державності доби Київської Русі, мають неабияке значення. Як відомо, в умовах будь-якого міждержавного збройного протистояння особливого значення набуває й ідеологічна боротьба, яка перш за все має на меті фальсифікувати здатність супротивника до державотворення. У той же час матеріальне засвідчення державної атрибутики тисячолітньої давності, виявлене нещодавно на теренах Волині, в черговий раз засвідчує саме про таку багатовікову традицію українського народу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Слід наголосити, що більшість такої атрибутики в Україні виявлено біля значних княжих центрів Київської Русі, при цьому переважно випадково. Цей фактор, звичайно, привносить елемент можливої невідповідності з точки зору професійної археології, але унікальність таких виявлених раритетів все ж варта належної уваги. Це однозначно враховують автори ряду новітніх наукових видань, які наголошують на значних складнощах цієї проблеми [15,22]. Тому авторами матеріалу здійснене лише початкове дослідження в краєзнавчому аспекті однієї з виявлених за останні роки таких знахідок, що має старовинне зображення тризуба, який є малим гербом сучасної України. Металева пластинка з таким зображенням була знайдена пошуковцем - волинянином восени 2016 року біля с. Іванівка Горохівського району за вісім кілометрів від літописного давньоруського міста Перемиль (додаток Г).

Виявлена вона була на південно - західному боці пойми річки Липа, на врізаному у високий пагорб майданчику, який зараз має площу 50 на 30 метрів. Значна кількість кераміки та монет різних часів (навіть давньоримських динаріїв) на цій незначній площі засвідчує про можливість знаходження на береговому підвищенні у місці вигину колись повноводної річки Липа багаторічної сторожової залоги. Її особливий склад міг контролювати не лише судходне

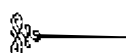
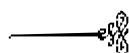
річище, але й найближчий сухопутний шлях. Є дані, що на цьому ж місці кілька років тому знайшли середньовічний перстень із зображенням «тамги». За свідченням приватного пошуковця, який виявив пластинку з тризубом, яка перебувала лише в 30 см від поверхні, і причиною цієї знахідки на такій незначній глибині є щорічна оранка земельних площ. Як відомо, такий спосіб обробітку ґрунту спричиняє значне переміщення його верхнього шару. Шкода лише, що у випадку потрапляння будь-якої кераміки та дрібних металевих речей під плуг або луцильник, переважно їх руйнує. Це ж явище засвідчене пошуковцями в описаному вище місці, яке, до речі, в жодному переліку археологічних пам'яток у Горохівському районі не значиться [9,47].

Щодо виявленої на цьому місці унікальної знахідки, що, як зазначалося, на перших порах вважалася звичайним фрагментом металевої накладки, то після її зачистки, під шаром патини проявилось двостороннє зображення давньоруського княжого тризуба. За формою він має трапецієподібну форму з обопільним, злегка загостреним овальним закінченням. Виготовлений він з якісної бронзи способом лиття з наступним гравіюванням. Вушко для шнурка або ж ланцюжка для його носіння було пошкодженим, якщо зважати на рівень окису на зламі, ще в давнину. Розмір знахідки був 38 мм на 24 мм, нижня частина цього предмета на 1,5 мм ширша, а вага 23 грами. У цілому, якщо врахувати відламане вушко, довжина його в первинному вигляді могла складати 42 мм. (додаток В)

Згідно описів у спеціалізованих виданнях зі сфрагістики, знайдений невеличкий металевий предмет виявився «геральдичною» підвіскою, яку фахівці вважають вірчим знаком князів доби Київської Русі [20]. Такого типу княжі знаки видавалися в ті часи лише великим князем Київським його боярам або впливовим дружинникам для виконання певних тимчасових повноважень, як посвідчення від суверена. Якщо на княжому знаку з обох сторін були зображені тризуби різного типу, то це свідчило, що вони належать великому князеві, який у ті часи правив давньоруською державою, та його сину, володарю удільного князівства [13,16]. Така юридична практика в Київській Русі мала місце лише наприкінці X - перші десятиліття XI століття. Вважається, що це явище було пов'язане з тимчасовою децентралізацією влади в державі. Вже на час встановлення твердого одноосібного правління Ярослава Святославовича поступово встановлюється єдиний принцип оформлення вірчого княжого знака у вигляді традиційної печатки з відповідним написом. Право на печатку мали лише діти князя та духовенство [15,23].

У процесі вивчення знахідки було здійснене порівняння елементів згаданої вище підвіски з опублікованими в наукових виданнях аналогами, зокрема, з врахуванням її трапецієподібної форми, розміру, ваги і особливо, різновиду зображеного на ній тризуба. Перш за все варто було визначити та описати основну, лицьову сторону виявленого княжого знака. Як відомо з досліджених фахівцями аналогів, характерною ознакою підвісок, приналежних, зокрема, великому Київському князю Ярославу Володимировичу, в окремих варіантах було зображення на середньому зубці тризуба спіралі замість кружальця [15,85]. У даному випадку можна вважати, що зображене на тризубі однієї з сторін досить велике кружало на середньому зубці, яке схоже на класичний солярний знак і є тією ж стилізованою спіраллю. На основі цього є підстави стверджувати, що саме цей бік підвіски і є основною лицьовою стороною вірчого знака, якого можна ідентифікувати приналежністю до доби великого князя Київського Ярослава Володимировича (додаток А).

Можливо тут давньоруський майстер, відступаючи від прототипу, який був йому за зразок, вкладав у цей елемент якийсь особливий символізм (2,221). Показово, що на лицьовій стороні описуваного знака ще немає навіть стилізованого зображення хреста як на зубцях, так і біля основи. Тут можливо висловити версію про те, що такий різновид тризуба, схожого на стилізоване зображення сокола, взятий із зразка родових знаків князя Ярослава Володимировича більш раннього періоду його бурхливого життя. Зокрема, це міг бути час його відомих усобиць з братами та залежності від дружинників, набраних з язичників - варягів. Адже відомим є аналог, коли на одній із сторін такого вірчого знака князя Володимира Святославовича зображено якір, що теж пов'язують з скандинавами при його дворі, відомими на весь світ мореплавцями [15,84].

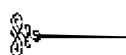
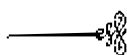

На противагу зображенню на лицьовій стороні досліджуваного княжого знака, на зворотній стороні в тризубі є вже й елемент християнської символіки (додаток Б). Зокрема, в основі тризуб завершується стилізованим хрестом з трьома раменами, органічно вплетеного четвертим раменом у канву трьох зубців. У перехресті рамен цього хреста помітне кружальце, схоже на солярний знак, такі ж знаки видимі в елементах бічних зубців. Водночас середній зубець тризуба виглядає досить нетипово навіть для таких же символів великого князя Володимира – він нагадує хвіст сокола в польоті. Згідно порівняння з відомими ідентифікованими українським науковцями аналогами, автори цього матеріалу висловлюють гіпотезу, що це може бути один з різновидів княжого символа сина Ярослава Святославовича - князя Всеволода Ярославовича в той період, коли він сам мав лише статус удільного князя [8, 1-2 лист.]. У цілому щодо обопільних зображень на згаданій вище підвісці, то можна стверджувати про виявлення на Волині маловідомого великокнязівського вірчого знака середини XI століття. Шкода лише, що ця унікальна знахідка зараз, ймовірно, перебуває в збірці одного з приватних колекціонерів м. Києва.

Водночас, щоб зрозуміти, яким шляхом цей вірчий знак потрапив на Волинь, все ж варто згадати і його можливого власника - князя. Як відомо, життєдіяльність одного з синів Ярослава Володимировича - Всеволода, була теж досить бурхливою і оцінюється істориками суперечливо [18,15]. Проживши за умов постійної боротьби за владу досить довге життя, він був одружений на візантійській принцесі, правив у різні роки удільними князівствами в багатьох регіонах давньоруської держави та більше 15 років займав великокняжий стіл в Києві [11,98]. Його син, Володимир Всеволодович (Мономах) пізніше став одним з найвизначніших князів Київської Русі. Але князь Всеволод також відіграв неоднозначну роль в усобицях між братами та родичами, зокрема і за Волинь, що й призвело в цілому до послаблення єдності давньоруської держави [3,97]. Але важливим є те, що було декілька періодів у 1050-х – 1060-х роках, коли цей князь, залишаючись удільним князем Переяславським, був сувереном і в стольному Володимирі на Волині [17,18]. Тим самим його довірені особи - урядники в нашому краї дійсно могли одержати відповідні вірчі знаки на час відсутності князя. Відомо, що давньоруське місто Перемиль, в околицях якого в наш час був знайдений княжий знак, згадується в літописах пізніше, лише в подіях 1097 року. Але є безсумнівним є те, що в роки перебування у Володимирі на Волині князя Всеволода місто вже було опорним укріпленням замком на півдні князівства [6,154]. Коли врахувати, що віддаль між цими містами складала біля 80 кілометрів, то, для зв'язку між ними по лівому, більш високому березі річки Липа, могла пролягати частина стародавнього водного та сухопутного шляху. Можна допустити, що на певних відрізках цього тракту дійсно розмішувалися сторожові застави, або місця заміни верхових коней для княжих гінців з терміновими повідомленнями.

Вимагають пояснення і бставини, за яких на одному з таких опорних місць біля нинішнього села Іванівка на Горохівщині довірена особа князя могла втратити свій вірчий знак. Так як літописи про незначні бойові дії, зокрема, і на Волині, повідомляли досить рідко, то ім'я цього княжого урядника, найвірогідніше, залишиться невідомим [11,86]. Можливо, що це були збройні сутички із зовнішнім ворогом, зокрема, в 1069 році з військами польського короля Болеслава, який на короткий час захопив значну частину Волині. Це могли бути також дружинники князів – суперників з Теребовля чи Перемишля в період особливо інтенсивних усобиць протягом 50-х – 70-х років XI століття [1,36]. Зламане вушко княжого знаку лише засвідчує про значне зусилля, внаслідок якого кільце ланцюжка, на якому він закріплювався, зламало бронзове вушко цієї підвіски. Про те, що саме на цьому невеликому майданчику неодноразово тривали в давнину бої, свідчать також фрагменти знайдених тут давньоруських булави та бойової сокири. Цілком зрозуміло, що під час тих подій, коли був втрачений княжий вірчий знак, його власник загинув, адже в іншому випадку він мав би його відшукати. Порівняння виявлених в Україні княжих вірчих знаків, стверджує, що переважна більшість з них виготовлялися за замовленням князя лише при потребі, і з однаковою символікою та орнаментом їх майже немає. Різняться вони також в багатьох елементах і за формою [15,80]. Тому довірена особа, отримавши такий княжий знак, виготовлений, залежно від рангу, з срібла чи бронзи, мусила його добре зберігати. Як засвідчує умовна реконструкція, ця підвіска могла мати досить переконливий, як для представника князя, вигляд (додаток В).

Висновки. На території України відомими є лише кілька десятків княжих вірчих знаків, виявлених в різні часи та за різних обставин, проте в нашому краї один з них знайдений вперше. Особливою цінністю цього артефакту є відсутність тотожного аналога. Введення цього екземпляру вірчого княжого знака XI століття в науковий обіг послужить справі поглиблення знань про історію нашого краю доби Київської Русі. Крім цього, виявлення його майже через тисячу років стане для нащадків ще одним переконливим доказом про багатотисялітню приналежність Волині до складної, але й водночас славної історії України.

А. Лицева сторона вірчого княжого знаку XI століття, знайденого біля с. Іванівка Горохівського району. Фото А. Калькова, 2016 р.

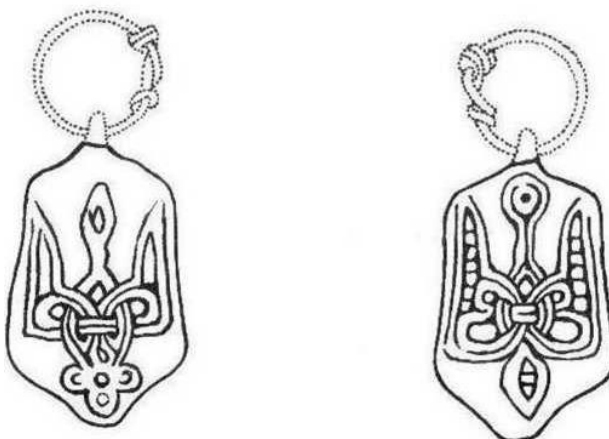

Б. Зворотна сторона вірчого княжого знаку XI століття, знайденого біля с. Іванівка Горохівського району. Фото А. Калькова, 2016 р.

hî-î

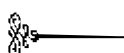
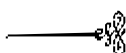
113b5_{cm} i i . i t—t , i , i

В. Лицева (а) та зворотна (б) сторони вірчого княжого знаку XI століття, знайденого біля с. Іванівка Горохівського району. Художник В. Мискевич, 2019 р.

Г. Реконструкція вірчого княжого знаку XI століття з с. Іванівка з вушком, кільцем та ланцюжком. Художник В. Мискевич, 2019 р.

Список використаної література:

1. Батюшков П. Волинь. Исторические судьбы Юго – Западного края.- С.-Петербург, 1888. – 318 с.
2. Бондаренко Г. Спеціальні історичні дисципліни. – Луцьк, 1997. – С.221.
3. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – Київ – Львів, 1913. – 524 с.
4. Гречило А. Наш герб: українські символи від княжих часів до сьогодні. – Київ, 2018. – 400 с.
5. Гречило А. Українська міська геральдика.- Київ, Львів.- 1998.- С.30.
6. Кучинко М. Археологія Волині. – Луцьк, 2006. – С.153.
7. Карамзин Н. История Государства Российского. Том 1. – Москва, 1989. – С.154.
8. Клейноди України. З історії державної і національної символіки. - Київ, 1991. – 33 листівки (1,2лист.)
9. Кучинко М., Охріменко Г., Златогорський О. Археологічні пам'ятки Волинської області. – Луцьк, 2017. – С.47
10. Карпов А. Ярослав Мудрый. – Москва, 2001. – С. 441.
11. Літопис Руський / За Іпатіївським списком переклав Л. Махновець. – Київ, 1989. – 590 с.
12. Мицько І. Про походження герба Волині. – Старий Луцьк. Вип. V. – Луцьк, 2009. – С. 50.
13. Пастернак О. Пояснення тризуба, герба Великого Київського Князя Володимира Святого. – Київ, 1991. – 46 с.
14. Станюкович А., Авдеев А. Неизвестные памятники русской сфрагистики. – Москва, 2007. – 189 с.
15. Смолій В., Шереметьев О. 1000 років української печатки. – Київ, 2013. – 670 с. (79 -88 с.)
16. Санников С. Двадцать веков христианства. – Одесса–Санкт – Петербург, 2001. – С.48.
17. Терський С. Історія Луцька. Том 1. Лучеськ 10 – 15 ст. – Львів, 2007. – 251 с.
18. Теодорович М. Город Владимирь Волинской Губернии въ связи съ историей Волинской іерархии. – Почаев, 1893. – С. 15.
19. Тихомиров М. Древняя Русь. – Москва, 1975. – 393 с.
20. Електронний ресурс: www./academia/edu/29332847/ Комар О. Княжі знаки з Десятинної церкви. – Київ, 2016 р. – 52 с.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.21.11>

УДК 94 (477):82-94

Геннадій Бондаренко, Геннадій Гулько

Середньовічний Луцьк у «Хроніці європейської Сарматії» О. Гваньїні

У статті йдеться про середньовічного автора Олександра Гваньїні і його книгу, яка була перекладена на українську мову і стала важливим джерелом для дослідників середньовічної історії Європи і Волині. Зокрема, О. Гваньїні у книзі «Хроніка європейської Сарматії» розповідає про з'їзд монархів у Луцьку в 1429 році. Він згадує про події на Волині й у Луцьку, які передували з'їзду від 20-х років XV ст., описує окремі міста краю. Також представляє основних історичних осіб, які брали участь у з'їзді, у тому числі Сигізмунда, Ягайла, Вітовта. Окреслює питання поставлені на з'їзді, які мали важливе значення для майбутнього Європи.

Книга О. Гваньїні свідчить про те, що вже з XV ст., можна говорити про інтеграційні процеси, що об'єднували українські та європейські землі, у тому числі Волинь. Тогочасний Луцьк був одним з таких інтеграційних центрів, де на з'їзді 1429 року зійшлися інтереси багатьох держав у розв'язанні геополітичних питань і визначенні наступних кроків у міжнародних стосунках.

У «Хроніці» також розповідається про витoki конфронтації між литовцями і поляками, які за однією з версій викрали корону, яку мав одержати Вітовт. Окремі події цього протистояння розкриваються досить детально. Гваньїні досить повно розповідає про інтриги навколо коронації Вітовта з політичної точки зору.

Його книга оцінюється як об'єктивний погляд на минуле і з'їзду, і Волинської землі. Хоча він подає оцінки подій і постатей більше ніж через 100 років і часто спирається на спогади сучасників і книги різних авторів. Важливим для істориків є опис Луцької війни 1431 року і протистояння Ягайла і Свидригайла.

Окремі події війни автор показує використовуючи легенди і розповіді про чаклунство на мурах Луцького замку, що, звичайно, викликає певні сумніви і вимагає ретельного дослідження появи таких легенд.

Ці події зовсім близько у часі з подіями 1429 року і зі смертю Вітовта, який так і не одержав корони. А по його смерті розпочалися міжусобні чвари.

Отже увага до «Хроніки» Гваньїні викликала інтерес з позицій визначення важливості різних полій для Волині і автори статті наголошують на тому, що у подальших дослідженнях її можна використовувати як історичне джерело.

Ключові слова: Європа, Луцьк, з'їзд монархів, Сигізмунд, Ягайло, Вітовт.

G. Bondarenko, G. Gulko

Medieval Lutsk in the «Chronicle of European Sarmatia» by O. Gwagnini

The article is about the medieval author Alexander Guagnini and his book, which was translated into Ukrainian and became an important source for researchers of medieval history in Europe and Volhynia. In particular, O. Guagnini in the book

